

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія з видавничої справи, культури та української філології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О. Б. Жильцов

2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КАЛІГРАФІЯ (графіка письма)

для студентів

**спеціальності 013 Початкова освіта
освітнього рівня молодший спеціаліст
освітньої програми Початкова освіта**

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти

Програма № 1283/19

УО
(підпис) (прізвище, ініціали)

« » 20 19 р.

Київ – 2019

Розробник: Кашуба Наталія Вікторівна, кандидат філологічних наук,
викладач циклової комісії з видавничої справи, культури та
української філології Університетського коледжу
Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії з
видавничої справи, культури та української філології

Протокол від 29 серпня 2019 р. № 1

Голова циклової комісії О. В.Груздьова

Робочу програму перевірено
«30» серпня 2019 р.

Заступник директор з навчально-методичної роботи З.Л.Гейхман

Заступник директор з навчальної роботи Я.В. Карлінська

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання, оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів/годин	1,5 / 45
Курс	3
Семестр	5
Кількість змістових модулів з розподілом:	2
Обсяг кредитів	1,5
Обсяг годин, в тому числі:	45
Аудиторні	28
Модульний контроль	2
Семестровий контроль	+
Самостійна робота	15
Форма семестрового контролю	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів, зокрема, озброєння студентів знаннями методики навчання каліграфії, письма букв українського алфавіту та цифр, оволодіння практичними вміннями і навичками, необхідними для здійснення педагогічної діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути **компетентностей** :

- сформувати у студентів навички правильного, каліграфічного та швидкого письма в зошитах і на дошці;
- засвоїти методи та прийоми каліграфічного письма;
- ознайомити майбутніх учителів з інноваційними технологіями навчання каліграфічного письма у початковій школі;
- розвивати усне і писемне мовлення студентів;
- знати норму письма, виробити техніку письма;
- усвідомити методику написання всіх літер рукописного алфавіту, знати елементи літер, форму, розмір, пропорції;
- навчитися самостійно складати плани-конспекти уроків письма в період навчання грамоти, виготовляти наочність до них;
- добирати дидактичні та ігрові матеріали до уроків письма;
- формувати патріотично налаштовану, інтелігентну, творчу особистість майбутнього вчителя, здатну любити красу;
- виховувати почуття любові до української мови як мови державної, потреби її вивчати та спілкуватися нею.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть володіти знаннями про:

- місце курсу «Каліграфія (графіка письма)» у системі наук;
- зв'язок каліграфії з іншими науковими дисциплінами;
- історію становлення розвитку письма;
- теоретичні положення з курсу «Каліграфія (графіка письма)»;
- каліграфічне письмо, створення умов, необхідних для його вироблення;
- вимоги ведення зошитів, перевірки та оцінювання учнівських робіт у

практичній діяльності з дітьми початкових класів;

- особливості письма в зошитах з однією рядковою лінією;
- користування письмово-шкільним приладдям;
- вимоги до письма учнів;
- умови навчання письма учнів;
- прийоми навчання письма;

умітимуть:

- складати конспекти уроків письма;
- виготовляти та добирати наочність до уроків письма;
- виправляти хиби в почерку дітей;

аналізуватимуть:

- методику коментування літер, пояснювати типи з'єднань;
- нетрадиційні підходи до уроків письма;
- специфіку написання цифр і чисел, програмні вимоги;

оцінюватимуть:

- графічних навички письма учнів;
- культуру спілкування учнів 1 - 4 класів.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт					
	Усього	Аудиторна:				самостійна
		лекції	практ.	м.к	інд.	
Змістовий модуль 1. Вироблення каліграфічних навичок письма у першокласників						
Тема 1. Засади методики навчання каліграфії письма.	2	2				
Тема 2. Методичні особливості навчання каліграфічного письма.	2	2				
Тема 3. Ознаки правильного каліграфічного письма. Аналіз структури основних елементів малих і великих букв. Вправи на координацію рук дитини під час письма. Підготовчі вправи з письма.	2		2			
Тема 4. Написання плану-конспекту письма в добукарний період навчання грамоти . Використання технології «Щоденні 5»	4					4
Тема 5. Виготовлення зразків наочності до уроків письма в підготовчий період навчання грамоти.	2					2
Тема 6. Методика письма букв 1 - 2 групи. Вимоги до ведення та перевірки зошитів з письма.	2		2			
Тема 7. Методика письма букв 3 - 4 групи. Роботи вчителя біля класної дошки. Написання складів, слів.	2		2			
Тема 8. Методика письма букв 5 - 6 групи. Написання слів і речень.	2		2			
Тема 9. Написання плану-конспекту уроку письма в букварний період навчання грамоти.	2				2	
Тема 10. Методика письма букв 7 - 8 групи. Списування тексту.	2		2			
Тема 11. Розробка вправ до уроків письма в букварний період навчання грамоти.	2					2
Тема 12. Порівняльний аналіз навчального змісту зошитів із друкованою основою.	2		2			
Разом	26	4	12	0	2	8
Змістовий модуль 2. Методичні особливості навчання каліграфічного письма в 2 - 4 класах та письма цифр і чисел						
Тема 1. Особливості навчання письма в зошиті з однією рядковою лінією. Творче списування.	2		2			
Тема 2. Розробка конспекту уроку письма в післябукварний період навчання грамоти.	4					4
Тема 3. Написання вправ-розчерків в 2 - 4 класах. Особливості формування навичок письма ліворуких дітей. Вправи для формування навичок письма ліворуких дітей.	4				4	
Тема 4. Вправи для письма цифр і чисел. Письмо чисел, прикладів, задач.	5		2			3
Тема 5. Методика проведення каліграфічної хвилинки.	2		2			
Модульна контрольна робота	2			2		
Залік						
Разом	19	0	6	2	4	7
Разом за навчальним планом	45	4	18	2	6	15

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вироблення каліграфічних навичок письма у першокласників.

Тема 1. Засади методики навчання каліграфії письма.

Вступ. Каліграфія як навчальний предмет. Предмет, мета та завдання курсу. Зв'язок каліграфії з іншими предметами. Державний стандарт початкової освіти. Виникнення і розвиток письма. Навчання письма в історичному аспекті.

Основні поняття: каліграфія, державний стандарт початкової освіти, піктографічне, ідеографічне, звукове письмо.

Рекомендовані джерела

Основна : 1, 2, 5.

Додаткова: 2, 4.

Тема 2. Методичні особливості навчання каліграфічного письма.

Методи навчання каліграфії. Основні вимоги до каліграфічного письма в сучасній початковій школі. Основні технічні характеристики форм рукописних букв українського алфавіту для використання в навчальних закладах України.

Основні поняття: методи навчання письма, лінійний, тактовий, генетичний, аналітико-синтетичний, копіювальний.

Рекомендовані джерела

Основна : 1, 2, 3.

Додаткова: 2, 3, 4.

Тема 3. Вироблення навичок каліграфічного письма в добукарний період навчання грамоти. Ознаки правильного каліграфічного письма. Аналіз структури основних елементів малих і великих букв. Вправи на координацію рук дитини під час письма. Підготовчі вправи з письма.

Аналіз структури рядкової літери: основні та додаткові елементи. Вправи на координацію руки дитини. Письмо рядкових літер.

Основні поняття: письмо, навчання письма, навички письма, правила письма, труднощі письма, підготовчі вправи з письма.

Рекомендовані джерела

Основна : 1, 2, 3.

Додаткова: 2.

Тема 6. Методика письма букв 1 - 2 групи. Вимоги до ведення та перевірки зошитів з письма.

Методика написання букв 1, 2 групи: основні елементи. Аналіз наочно-дидактичного матеріалу. Вимоги до ведення та перевірки зошитів з письма

Основні поняття: рукописні букви, основні елементи букв, написання малих і великих букв.

Рекомендовані джерела

Основна : 2, 5.

Додаткова: 2, 4, 5.

Тема 7. Методика письма букв 3 - 4 групи. Роботи вчителя біля класної дошки. Написання складів, слів.

Методика написання букв 3, 4 групи: основні елементи. Роботи вчителя біля класної дошки. Написання складів, слів.

Основні поняття: рукописні букви, складові елементи букв, написання малих і великих букв, типи з'єднань букв.

Рекомендовані джерела

Основна : 2, 5.

Додаткова: 2, 4, 5.

Тема 8. Методика письма букв 5 - 6 групи. Написання слів і речень.

Методика написання букв 5, 6 групи: основні елементи.

Основні поняття: рукописні букви, складові елементи букв, написання малих і великих букв, типи з'єднань букв, написання слів і речень.

Рекомендовані джерела

Основна : 2, 5.

Додаткова: 2, 4, 5.

Тема 10. Методика письма букв 7 - 8 групи. Списування тексту.

Методика написання букв 7, 8 групи: основні елементи. Списування: обсяг тексту для списування, методика проведення, критерії оцінювання. Культура оформлення письмових робіт: програмні вимоги.

Основні поняття: рукописні букви, складові елементи букв, написання малих і великих букв, вимоги до списування тексту.

Рекомендовані джерела

Основна : 2, 5.

Додаткова: 2, 4, 5.

Тема 12. Порівняльний аналіз навчального змісту зошитів із друкованою основою.

Аналіз зошитів з друкованою основою (авт. М. С. Вашуленко, М. Д. Захарійчук) і (авт. М. І. Чабайовська).

Основні поняття: зошит із друкованою основою, інваріативність, порівняльний аналіз.

Рекомендовані джерела

Основна : 1.

Додаткова: 1, 7, 8.

Змістовий модуль 2. Методичні особливості навчання каліграфічного письма в 2 - 4 класах та письма цифр і чисел.

Тема 1. Особливості навчання письма в зошиті з однією рядковою лінією. Творче списування.

Формування навичок письма в зошиті з однією рядковою лінією. Техніка письма. Культура оформлення письмових робіт. Творче списування.

Основні поняття: техніка письма, культура оформлення письмових робіт.

Рекомендовані джерела

Основна: 2, 5.

Додаткова: 2, 3.

Тема 4. Вправи для письма цифр і чисел. Письмо чисел, прикладів, задач.

Розробка вправ для письма цифр. Орієнтація в друкованій основі зошита в клітинку. Письмо прикладів і задач, правильне їх оформлення.

Основні поняття: елементи цифр, орієнтування в клітинці.

Рекомендовані джерела

Основна: 2, 5.

Додаткова: 2, 4, 5.

Тема 5. Методика проведення каліграфічної хвилинки.

Ознайомлення з методикою проведення каліграфічних хвилинки. Підбір прикладів проведення вправ для розвитку каліграфічного письма.

Основні поняття: каліграфічна хвилинка, наочність.

6. Контроль навчальних досягнень

Контроль проходить у таких **формах**: індивідуальне та фронтальне опитування, перевірка «Зошитів з каліграфії», вирішення тестових завдань, проведення ділових ситуацій за складеними конспектами (фрагментами) уроків письма у початковій школі, опрацювання додаткових джерел інформації, обговорення публікацій педагогічних журналів і газет із проблем методики навчання каліграфічного письма, презентація передового педагогічного досвіду вчителів-класоводів, рецензування навчально-методичних посібників: «Прописи», «Зошити для письма та розвитку мовлення» та ін., здійснення аналізів відвіданих уроків письма у 1 класі та української мови у 2 - 4 класах (хвилинки каліграфії), добір ігрового матеріалу для таких уроків, оцінювання виготовленої наочності до уроків письма у 1 класі та української мови у 2 - 4 класах.

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів.

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
1. Відвідування лекцій	1	2	2		
2. Відвідування практичних занять	1	6	6	3	3
3. Робота на практичному занятті	10	6	60	3	30

4. Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	2	10
5. Виконання модульної контрольної роботи	25			1	25
Разом			83		68
Максимальна кількість балів	151				
Розрахунок коефіцієнта	1,51				

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Тема 1. План-конспект з письма в добукарний період навчання грамоти, з використанням технології «Щоденні 5» (4 год.)

Розробити план-конспект з письма в добукарний період навчання грамоти, з використанням технології «Щоденні 5» (письмо для себе, щоденник вражень).

Тема 2. Зразків наочності до уроків письма в підготовчий період навчання грамоти (2 год.)

Виготовити зразки наочності до уроків письма в підготовчий період навчання грамоти (опорні схеми, тренажери для розвитку дрібної моторики).

Тема 3. Вправи до уроків письма в букварний період навчання грамоти, включаючи алгоритм подачі рядкової літери (2 год.)

Підібрати вправи до уроків письма в букварний період навчання грамоти, включаючи алгоритм подачі рядкової літери груп 1 - 8.

Тема 4. Конспект уроку з письма в післябукварний період навчання грамоти (4 год.)

Підготувати конспект уроку з письма в післябукварний період навчання грамоти, підбравши каліграфічні хвилинки.

Тема 5. Вправи для письма цифр і чисел. Письмо чисел, прикладів, задач. Використання технології «Щоденні 3» (3 год.)

Наведіть приклади вправ для письма цифр і чисел, прикладів, задач, використовуючи технології «Щоденні 3».

Критерії оцінки результатів самостійної роботи

У процесі виконання самостійної роботи викладач оцінює:

- рівень засвоєння студентом навчального матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання;
- вміння використовувати теоретичні знання при виконанні практичних задач;
- обґрунтованість та логічність викладення самостійно вивченого матеріалу;
- повноту розкриття теми дослідження;
- оформлення матеріалів згідно з висунутими вимогами;
- своєчасність виконання навчальних завдань;
- творчий підхід у виконанні завдань;

Максимальна кількість балів за виконану роботу – 5.

6.3. Форми проведення модульного контролю

<i>Максимальна кількість балів - 25</i>	<i>Критерії оцінювання</i>
25 - 20	Завдання виконані якісно (90% - 100% виконання усіх розділів модульної (контрольної) роботи).
19 - 15	Завдання виконані якісно з достатньо високим рівнем правильних відповідей (89% - 75% виконання усіх розділів модульної (контрольної) роботи).
14 - 10	Завдання виконані якісно з середнім показником правильних відповідей (74% - 50% виконання всіх розділів модульної (контрольної) роботи).
0	Завдання не виконано (виконання 49% усіх розділів модульної (контрольної) роботи).

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля у вигляді тестових завдань та практичної частини.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

6.4. Форми проведення семестрового контролю: залік.

Виставляється за результатами виконання практичних завдань та модульного контролю.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100 – 90
Дуже добре	82 - 89
Добре	75 - 81
Задовільно	69 - 74
Достатньо	60 - 68
Незадовільно	0 - 59

7. Навчально-методична карта дисципліни «Каліграфія (графіка письма)»

Разом 45 години, з них: лекції – 4 год, практичні заняття – 18 год,
індивідуальна робота – 6 год., самостійна робота – 15 год., модульний контроль – 2 год.

Тиждень	Змістовий модуль 1.				Змістовий модуль 2.	
Модулі	Змістовий модуль 1.				Змістовий модуль 2.	
Назва модуля	<i>Вироблення каліграфічних навичок письма у першокласників</i>				<i>Методичні особливості навчання каліграфічного письма в 2 - 4 класах та письма цифр і чисел</i>	
Лекції	1	2				
Дати						
Теми лекцій	Засади методики навчання каліграфії письма	Методичні особливості навчання каліграфічного письма				
Теми практичних занять	Вироблення навичок каліграфічного письма в добукарний період навчання грамоти.	Методика письма букв 1 - 2 групи. Вимоги до ведення та перевірки зошитів з письма.	Методика письма букв 3 - 4 групи. Роботи вчителя біля класної дошки. Написання складів, слів.	Особливості навчання письма в зошиті з однією рядковою лінією. Творче списування.	Вправи для письма цифр і чисел.	
Теми практичних занять	Методика письма букв 5 - 6 групи. Написання слів і речень.	Методика письма букв 7 - 8 груп. Списування тексту.	Особливості навчання письма молодших школярів в післябукварний період навчання грамоти. Списування тексту.	Методика проведення каліграфічної хвилини.		
Самостійна робота	П. 6.2				П.6.2	
Види поточного контролю					<i>Модульна контрольна робота</i>	
Підсумковий контроль	Залік					

8. Рекомендовані джерела

Основна

1. Державний стандарт початкової освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2018 р. № 87 // Інформ. зб. та комент. М-ва освіти і науки України : єдине офіц. вид. М-ва освіти і науки України. – 2018. – № 4. – С. 3–32.
2. Кучинський М. В. Курс лекцій з «Основ каліграфії» : навч. посібник для викладачів та студ. педучилищ, педінститутів та педуніверситетів / М. В. Кучинський ; Міністерство освіти України, Нац. пед. університет ім. М. П. Драгоманова. – К. : Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 1999. – 175 с.
3. Методика навчання української мови в початковій школі : навч. метод. посіб. для студ. ВНЗ / За наук. ред. М. С. Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2010. – 364 с.
4. Чабайовська М. І. Єдині зразки каліграфічного письма букв українського алфавіту та цифр : навчально-методичний посібник / М. І. Чабайовська. – 2-ге вид. перероб. – Тернопіль : Мальва-ОСО, 2014. – 116 с.

Додаткова

1. Кирей І. Ф. Методика викладання каліграфії в початковій школі: Навч. посібник / І. Ф. Кирей, В. А. Трунова. – К. : Вища шк., 1994. – 143 с.
2. Трунова В. А. Каліграфія: програма та методичні рекомендації : [навчальний посібник] / В. А. Трунова, Н. М. Боднар. – 5-е вид., доповн. випр. – Харків : ФОП Шейніна, 2011. – 84 с.
3. Трунова В. А. Методика навчання каліграфії в сучасній початковій школі : навчальний посібник для вчителів початкових класів, викладачів і студентів вищих навчальних закладів I - IV рівнів акредитації / В. А. Трунова, Н. М. Боднар, О. Ю. Прищепа. – Харків : Вид-во «Ранок», 2017. – 464 с.
4. Трунова В. А. Вчимося правильно писати (таблиці рукописних літер та цифр) : навчально-наочний посібник / В. А. Трунова. – 4-е вид., доповн. і випр. – Харків, 2011. – 152 с.
5. Цєпова І. В. Навчаємо письма ліворуких дітей / І. В. Цєпова. – Харків : Ранок, 2009. – 128 с.
6. Чабайовська М. І. Зошит з каліграфії для лівшів. Ч. 1 / М. І. Чабайовська; ред. О. А. Осіпова; рецензент: А. П. Каніщенко, Л. О. Кондратенко. – Тернопіль : Мальва-ОСО, 2011. – 56 с.
7. Чабайовська М. І. Зошит з каліграфії для лівшів. Частина 2. Ч. 2 / М. І. Чабайовська; ред. О. А. Осіпова; рецензент: А. П. Каніщенко, Л. О. Кондратенко. – Тернопіль : Мальва-ОСО, 2011. – 88 с.

Додаткові ресурси

1. Офіційний сайт МОН України. – <http://mon.gov.ua/>
2. Офіційний сайт журналу «Початкова школа». – <http://pochatkova-shkola.net/journal.htm>